

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

**Brief aan de leden
T.a.v. het college en de raad**

informatiecentrum tel.
(070) 373 8021

uw kenmerk

bijlage(n)

5

betreft
Integriteit

ons kenmerk
ECCVA/U200802065
Lbr. 09/003

datum

8 januari 2009

Samenvatting

Deze brief is de tweede in een serie ledenbrieven met 'integriteit' als onderwerp. Eerder ontving u een brief over het integriteitsymposium in Maastricht, met de publicatie Balanceren met Belangen. Er volgen de komende maanden nog brieven over de klokkenluidersregeling en meldpunt M.

In deze brief informeren wij u over de Uniforme Registratie Integriteitsschendingen, die door BZK met IPO, UvW en VNG is ontwikkeld. Het is van belang dat overheden op een eenduidige wijze meldingen over mogelijke schendingen van integriteit registreren. Dat schept niet alleen duidelijkheid in de organisatie, maar maakt het ook gemakkelijker een beeld te krijgen van meldingen en daadwerkelijke integriteitsschendingen. Bovendien kan de verantwoording daardoor verbeterd worden.

Integriteitbeleid is meer dan het vaststellen van gedragscodes en een beleidsnotitie en het afleggen van een ambtseed. Het college zal in overleg met de gemeenteraad afspraken moeten maken over de verantwoording van gevoerde integriteitbeleid in het afgelopen jaar. Uit de Integriteitsmonitor 2008 komt naar voren dat enkele onderdelen extra aandacht kunnen krijgen. Tot slot geeft de brief een vooruitblik op wijzigingen rond de klokkenluidersregelingen en een opsomming van de wettelijke en overeengekomen integriteitsnormen'

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Aan de leden

informatiecentrum tel.
(070) 373 8021

uw kenmerk

bijlage(n)

5

betreft
Integriteit

ons kenmerk
ECCVA/U200802065
Lbr. 09/003

datum
8 januari 2009

Geacht college en gemeenteraad,

In deze brief informeren wij over het beschikbaar komen van formulieren voor een uniforme registratie van integriteitschendingen bij alle overheden. Het is een van de middelen die kunnen bijdragen aan een verdere verbetering van het integriteitsbeleid. Uit de Integriteitsmonitor 2008 blijkt dat dit op enkele onderdelen nog is aan te bevelen.

Deze brief past in een reeks van brieven en activiteiten die de VNG sinds augustus 2008 is gestart.

Alle colleges en gemeenteraden ontvingen in augustus een exemplaar van de publicatie 'Balanceren met belangen', een verslag van een minisymposium in Maastricht waar de bestuurlijke integriteit van de raad en de rol van de burgemeester centraal stond.

Tijdens de VNG-Gemeentedagen op 5 en 6 november werd in een workshop aandacht besteed aan het opzetten van een integriteitbeleid en de organisatiestructuur daaromheen.

In de loop van 2009 zal in vervolg op deze brief in ieder geval nog expliciet aandacht worden besteed aan de vernieuwde klokkenluidersregeling en Meldpunt M voor integriteitschendingen.

Uniforme Registratie Integriteitschendingen

Een van de plichten die de wet stelt aan het integriteitsbeleid bij de overheid is de registratie van integriteitsschendingen. Daarom is sinds 5 november 2008 een nieuw instrument beschikbaar: het Landelijk Model Uniforme Registratie Integriteitsschendingen.

Dit landelijk model bestaat uit een tweetal registratieformulier, een uitbreiding daarop en een handreiking.

Het formulier is tot stand gekomen in nauwe samenwerking met het ministerie van BZK, het IPO en de Unie van Waterschappen en VNG. Een elftal gemeenten is direct betrokken geweest bij de ontwikkeling van het formulier. Mede daardoor is het een zeer gebruiksvriendelijk product. De standaardvragen beslaan samen een A4 en het invullen ervan is eenvoudig. Er is ook een uitgebreider formulier beschikbaar waarin optionele vragen zijn opgenomen die meer inzicht geven

over de functie en het organisatieonderdeel van betrokkene. Ook kan het type schending worden gespecificeerd. Dit formulier biedt voor de verantwoording van het gevoerde integriteitsbeleid meer mogelijkheden.

Beide formulieren bevatten vragen over de betrokkene (de – vermoedelijke – pleger van de schending), de melder, het type schending, en de afhandeling van de zaak.

Waarom

Eén van de onderdelen van goed integriteitsbeleid is het verantwoording afleggen over integriteit en integriteitsbeleid. In de gewijzigde Ambtenarenwet is opgenomen dat het bevoegde orgaan éénmaal per jaar schriftelijk het vertegenwoordigende orgaan informeert over het gevoerde integriteitsbeleid en over de naleving van de gedragscode. Dit laatste onderdeel impliceert dat het bevoegd orgaan zicht heeft op de afhandeling van de (vermoedens van) integriteitsschendingen. Ook draagt deze verantwoording bij aan het vertrouwen dat de burger moet hebben in de overheid.

Het landelijk model is hier een hulpmiddel bij.

Daarnaast betekent een uniforme wijze van registratie in alle sectoren van de overheid dat een goed inzicht ontstaat in de aard en omvang van integriteitsschendingen. In de organisatie zelf biedt het openheid over integriteitsschendingen en geeft het de mogelijkheid dit probleem te bespreken op basis van feiten.

Het is dus van groot belang dat de ambtelijke leiding en het bestuur weten wat er speelt in de eigen organisatie. In de praktijk blijkt dat dit nog niet altijd het geval is. Interne transparantie over de wijze waarop de organisatie omgaat met meldingen, bevordert bij medewerkers de bereidheid om te melden. Registratie is een normaal onderdeel is van een volwaardig en transparant integriteitsbeleid.

Hoe

Het landelijk model is het beginpunt. Gemeenten bepalen welke functionarissen het formulier invullen en toegang hebben tot de gegevens. Gemeenten moeten zelf aanvullende procedures formuleren en deze als dat nodig is voorleggen aan de ondernemingsraad. Deze procedures moeten natuurlijk aansluiten op de procedures voor het melden van misstanden en op de procedures voor het verrichten van een intern onderzoek en de afhandeling van een schending. Met andere woorden, de formulieren passen naadloos in het integriteitsbeleid dat de gemeenten verplicht zijn te voeren. Voor de integriteitscoördinator zijn zij een hulpmiddel voor een efficiënte behandeling van de melding en om de verantwoording van het integriteitsbeleid door het college aan de raad goed te kunnen structureren.

Bescherming persoonsgegevens

De registratie van integriteitsschendingen bij de overheid moet voldoen aan relevante wet- en regelgeving, onder andere aan de Wet bescherming persoonsgegevens. Goede beveiliging van de

registratie is nodig omdat er gevoelige gegevens in kunnen zijn opgeslagen. Niet iedereen mag daarom toegang krijgen. Als de registratie zodanig wordt ingericht en gebruikt dat de ingevoerde gegevens direct of indirect herleidbaar zijn tot personen, dan is de organisatie verantwoordelijk voor het melden van de verwerking van persoonsgegevens bij het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). Bij gebruik van het landelijk formulier met alleen de basisvragen, is melding bij het CBP niet nodig.

Als de gemeente persoonsgegevens gaat registreren is daartoe instemming vereist van de ondernemingsraad.

Waar

Het uniforme formulier en de optionele uitbreiding erop alsmede de handleiding kunt u downloaden van de website van het ministerie van BZK of via www.vng.nl. U vindt hier ook een folder met nadere tekst en uitleg over het landelijk model. Bij deze brief is een exemplaar van alle documenten mee gestuurd.

Met vragen over het model kunt u terecht bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Directie Arbeidszaken Publieke Sector, telefoon 070 4266426.

De Integriteitsmonitor 2008

Het jaar 2007 werd aangewezen als actiejaar om een achttiental basisnormen voor integriteit, waaronder enkele wettelijke verplichtingen, te implementeren. Aan het eind van het jaar werd de balans opgemaakt in de vorm van een onderzoek van het ministerie van Binnenlandse Zaken onder alle gemeenten, provincies en ministeries. Het rapport 'Inventarisatie integriteitsbeleid openbaar bestuur en politie 2008' werd op 15 april 2008 aan de Tweede Kamer aangeboden.

Verloop van de inventarisaties

In 2004 heeft een eerste inventarisatie plaatsgevonden waarbij ondermeer is onderzocht in welke mate de sectoren Gemeenten, Provincies en Rijk de wettelijke verplichtingen in de Ambtenarenwet en voor de gemeenten uit de Gemeentewet (vaststelling gedragscodes gemeentebestuurders, registratie en openbaarmaking nevenfuncties gemeentebestuurders) en hadden geïmplementeerd.

Naar aanleiding van deze nulmeting zijn in 2005 bestuurlijke afspraken gemaakt met de strekking dat de overheden een integriteitsbeleid zullen voeren dat aan de basisnormen voldoet. Afsproken werd dat het jaar 2007 een actiejaar zou worden met aan het eind daarvan een nieuwe inventarisatie. Begin 2008 is de rapportage hiervan verschenen.

De wettelijke verplichtingen:

In bijlage 1 treft u een overzicht aan van de verplichtingen die in de Gemeentewet en de Ambtenarenwet zijn opgenomen. Deze hebben ertoe geleid dat ook de CAR-UWO is aangepast. Ook die CAR-UWO-artikelen treft u volledigheidshalve in de bijlage aan.

Onderzoeksresultaten 2007

In alle overheidslagen is een duidelijke toename te bespeuren van de aandacht voor integriteit en het invoeren van de wettelijke verplichtingen.

80% van de gemeenten heeft de helft van de wettelijke verplichtingen ingevoerd.

Bijna de helft van de gemeenten heeft voldaan aan de verplichte openbaarmaking van nevenwerkzaamheden en het melden van financiële belangen. Een vergelijkbaar aantal gemeenten legt de wettelijk verplichte verantwoording af over het gevoerde integriteitbeleid en de naleving van de gedragscode.

In functioneringsgesprekken en werkoverleg is volgens de inventarisatie het onderwerp integriteit geen regelmatig terugkerend agendapunt.

Wel hebben veel gemeenten een regeling voor het aanvaarden van geschenken en uitnodigingen.

Ook zijn er in veel gemeenten regelingen over het inkoop en aanbestedingsbeleid. Integriteit is ook een aangelegenheid die in veel gemeenten aan de orde komt bij werving en selectie.

Op het terrein van onderzoek naar kwetsbare handelingen, functies en processen kunnen nog verbeteringen plaatsvinden en kan het inzicht in kwetsbare functies worden vergroot. Nog niet alle gemeenten beschikten eind 2007 over een vertrouwenspersoon.

Wat de politieke ambtsdragers betreft heeft het overgrote deel van de gemeenten een gedragscode en een overzicht van nevenwerkzaamheden dat openbaar toegankelijk is. Niet alle overzichten bevatten een opgave van het al dan niet bezoldigd zijn van nevenfuncties. De melding van financiële belangen is nog niet volmaakt evenals de aanwezigheid van regels met betrekking tot de omgang met vertrouwelijke gegevens.

De integrale tekst van het onderzoek is te vinden op www.integriteitoverheid.nl > monitoren integriteitsbeleid.

Hoe nu verder?

Uit de inventarisatie aan het eind van het actiejaar 2007 blijkt dat bij alle overheden nog verbeterpunten resteren.

Wij adviseren zowel de colleges als de gemeenteraden aan de hand van de publicatie 'Modelaanpak basisnormen integriteit openbaar bestuur en politie' uit 2006 en de daarin opgenomen 18 basisnormen na te gaan in hoeverre een verdere concretisering van het integriteitsbeleid nog plaats kan vinden. Deze publicatie en de 18 basisnormen zijn te vinden op www.vng.nl > Arbeidsvoorwaarden en personeelsbeleid > Integriteit en grondrechten > Beleid, wet- en regelgeving > Integriteitsbeleid.

Voor een goed integriteitbeleid kan het echter niet alleen blijven bij een check of de wet is uitgevoerd. Integriteit moet een vast aandachtspunt zijn op de agenda van college, raad en ambtelijke organisatie. Het moet er uiteindelijk toe leiden dat het een onbewust onderdeel wordt van ieders functioneren.

Overige activiteiten

Klokkenluiders

De laatste maanden is veel aandacht geweest voor het verschijnsel 'klokkenluider'. Verschillende keren hebben bewindspersonen de Tweede Kamer moeten informeren over de afhandeling van enkele geruchtmakende zaken. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties heeft als coördinerend minister voor het integriteitsbeleid meermalen zowel mondeling als schriftelijk hierover met de Tweede Kamer van gedachten gewisseld. In haar laatste brief aan de Tweede Kamer van 13 november 2008 deelt minister Ter Horst mee dat een onderzoek plaats zal gaan vinden naar het instellen van één centraal meldpunt klokkenluiders voor zowel de publieke als de private sector. Over dit voorstel heeft zij zowel advies gevraagd aan de sociale partners bij de overheid verenigd in de Raad voor het Overheidspersoneelsbeleid (ROP) als de sociale partners in de marksector via de Stichting van de Arbeid.

Het meldpunt zal open staan voor de melding van misstanden waarvoor intern geen oplossing is gevonden. Ook zal dit instituut een advies- en verwijzfunctie inhouden voor zowel personen die een melding willen doen als voor degenen die met een melding te maken hebben.

Of het instellen van dit instituut gevolgen heeft voor de Commissie Klokkenluiders Gemeenten is nog niet te zeggen. In samenwerking met de sectoren Rijk, Politie, Defensie, Provincies en Waterschappen wordt intussen wel gewerkt aan een aanpassing van de klokkenluidersregelingen. Ongeacht de instelling van een centraal meldpunt zullen deze blijven bestaan. Immers het uitgangspunt blijft dat een melding van een misstand in eerste instantie intern gebeurt en dat er een onderzoek plaatsvindt.

Wijzigingen in de gemeentelijke Regeling Klokkenluiders zullen u naar verwachting in het eerste kwartaal van 2009 worden toegezonden.

De VNG zal tot slot bekijken of andere stimuleringsactiviteiten in gang moeten worden gezet. Het is immers ook voor de gemeente als eerste overheid van groot belang dat alle geledingen daarbinnen regelmatig stil staan bij de integriteit van hun handelen. Ook is het aan te bevelen een integriteitscoördinator aan te stellen en te voorzien in één of meer vertrouwenspersonen die beschikbaar zijn voor vragen met betrekking tot misstanden.

Hoogachtend,
Vereniging van Nederlandse Gemeenten

mr. R.J.J.M. Pans,
voorzitter directieraad

Deze ledenbrief staat ook op www.vng.nl onder brieven.